

O'ZBEKISTONDA AHOLI O'SISHI IQTISODYOTGA TA'SIRI VA ISHSIZLIK MUAMMOSI

Chernova Tatyana Alekseevna

*Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, "O'zbek tili va adabiyoti" kafedrasida o'qituvchisi
chernovatatyana@sies.uz*

Ibragimov Asadbek To'lqin o'g'li

*Samarqand iqtisodiyot va servis instituti Buxgalteriya hisobi va menejment fakulteti talabasi
iasadbek@gmail.com*

Abdurahmonov Muhammadali Abdulvoxid o'g'li

*Samarqand iqtisodiyot va servis instituti Buxgalteriya hisobi va menejment fakulteti talabasi
abdurakhmonov71@gmail.com*

Annotatsiya: O'zbekiston — Markaziy Osiyo mamlakati sifatida, aholi sonining o'sishi mamlakatning rivojlanishida katta ahamiyatga ega bo'lib, bu o'sish mamlakatning iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy, va madaniy hayotiga o'z ta'sirini qoldiradi. Bu maqolada O'zbekistonning aholi sonining o'sishi va uning mamlakatga ta'siri tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Aholi soni, demografik, ishsizlik, YaIM, mehnatga layoqatli aholi, aholi, statistik, statistika.

Kirish.

Shavkat Mirziyoyev 2026-yilga borib O'zbekiston aholisi soni 38 mln dan oshishi kutilayotganini ma'lum qildi. Prezident bunday demografik o'sish mamlakat uchun ham imkoniyat, ham juda katta mas'uliyat ekanligini ta'kidladi.

"Aholimizning qariyb 55 foizini yoshlar tashkil etadi va har yili mehnat bozoriga kamida 600 ming yoshlar kirib kelmoqda. Bunday demografik o'sish biz uchun ham imkoniyat, ham juda katta mas'uliyat degani", — deydi Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev 2021-yildagi yig'ilishida.

2024-yil 1-yanvar holatiga O'zbekistonda doimiy aholi soni 36,799,800 kishini tashkil etdi, shundan erkaklar soni 18,525,000 kishini, ayollar soni 18,274,800 kishini, shahar aholisi soni 18,768,500 kishini, qishloq aholisi soni 18,031,300 kishini tashkil etdi. Prezident huzuridagi Statistika agentligi ushbu ma'lumotlarni taqdim qiladilar.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 6-maydagi PQ-2690-sonli qaroriga muvofiq joylarda mahalliy ijro hokimiyati organlari va iqtisodiy kompleksga kiruvchi hududiy organlar rahbarlarining, ularni moddiy rag'batlantirish yoki ularga nisbatan intizomiy chora qo'llash bo'yicha tegishli tizimni joriy etgan holda, aholi

bandligining o'sishi va uni ish bilan ta'minlash borasida amalga oshirilayotgan ishlarning natijadorligi va samaradorligi uchun mahalliy ijro hokimiyati organlari va iqtisodiy kompleksning hududiy organlari rahbarlarining shaxsiy mas'uliyati oshirildi.

Natija va xulosalar:

Aholi o'sishi mamlakatga O'zbekistonning aholi sonining o'sishi mamlakatning demografik rivojlanishining asosiy ko'rsatkichlaridan biridir. Aholi sonining o'sishi uchun asosiy sabablarga qaratilganida, tug'ilganlik darajasi, ko'chib ketish darajasi, va oilaviy munosabatlar kabi ko'rsatkichlar keng o'rin egallaydi. O'zbekistonning aholi soni 1990-yillardan boshlab kuchli o'sish ko'rsatadi, lekin oxir-oqibat, bu o'sish tezligi kamayib ketmoqda. Demografik rivojlanish va aholi sonining o'sishi O'zbekistonning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishi uchun muhim masalalardan biridir.

O'zbekistonning demografik rivojlanishi va aholi sonining o'sishi o'zgaruvchilarni tahlil qilishga mo'ljallangan. Bu o'zgaruvchilar o'rtasida tug'ilganlik darajasi, turli demografik faktorlar, oila to'g'risida tushunchalar, va migratsiya hisoblanadi.

O'zbekistonning demografik rivojlanishi aholi sonining o'sishi yoki kamayishi bilan aloqador bo'lib, buning o'zgarishlari mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy holatini o'zgartirishi mumkin. Ko'p aholi soni yangi ish o'rinlarining yaratilishiga olib keladi, bu esa ishlab chiqarishni oshiradi va iqtisodiy rivojlanishga olib keladi.

	2022	2023	2024 (May)
Aholi soni (mln)	35,8	36,4	37
Aholi jon boshiga YaIM o'sishi (%)	103,5	103,8	107,3

O'zbekistonning iqtisodiy o'zgarishlari va aholi sonining o'sishi o'rtasidagi bog'lanishni aniqlashda strategik mablag'lar va siyosiy qarorlar juda muhim ahamiyatga ega. Mamlakatning ildiz va ildizlilikka yo'naltirish strategiyasini belgilash va uning amalga oshirishda kerakli mablag'lar va siyosiy usullar ta'kidlanadi.

Statistik ma'lumotlar, grafiklar va tahlili ko'rsatmalar O'zbekistonning demografik va iqtisodiy rivojlanishini O'zbekistonning keyingi 50 yil davomida aholi sonining o'sishi va uning iqtisodiy o'zgarishlariga oid prognozlar va tahlillarni ham

ko'rsatadi. Bu tahlil orqali esa biz O'zbekiston YaIM ini yanada o'sishi uchun chora tadbir ko'rish va o'sishi aniq bo'ladi.

Umuman olganda, O'zbekistonning demografik rivojlanishi va aholi sonining o'sishi mamlakat uchun strategik masala hisoblanadi. Bu o'zgarishlarni tahlil qilish va ularga mos tavsiyalar va siyosiy qarorlar qabul qilish mamlakatning mustaqil va barqaror rivojlanishini ta'minlashda katta ahamiyatga ega.

"Population Growth and Economic Development: Issues and Evidence" kitobi, aholi o'sishi va iqtisodiy rivojlanish o'rtasidagi munosabatlarni o'rganish uchun muhim bir manba hisoblanadi. David Bloom va David Canning tomonidan yozilgan bu kitob, demografik va iqtisodiy sohada ilmiy tadqiqotlar asosida yaratilgan va aholi o'sishi, iqtisodiy rivojlanish, ijtimoiy oqibatlari, va siyosiy muammolar bilan bog'liq mavzularni tahlil qiladi.

Aholi O'sishining O'zgarishlari aholi o'sishining o'zgarishlari va ularning sabablari, masalan, tug'ilganlik darajasi, ko'chib ketish darajasi, oila to'g'risida tushunchalar, va migratsiya tahlil qilinadi.

Aholi O'sishi va Iqtisodiy Ko'rsatkichlar aholi o'sishi va iqtisodiy ko'rsatkichlar o'rtasidagi bog'lanishlar, masalan, GDP, ishlab chiqarish, va xarajatlar tahlil qilinadi. Aholi o'sishi va iqtisodiy rivojlanish o'rtasidagi munosabatlar ko'rsatiladi va aholi o'sishining iqtisodiy ko'rsatkichlar uchun muhimligi belgilanadi.

Aholi O'sishi va Ishsizlik aholi o'sishining ishsizlik darajasiga o'z ta'sirini ko'rsatadi. Ko'p aholi soni yangi ish o'rinlarining yaratilishiga olib keladi, ammo buning o'zida ishsizlik darajasi va uning o'zgarishi hamda iqtisodiy o'zgarishlar uchun muammolarni yuzaga kelishi mumkin.

Aholi o'sishi mamlakatning savdo tizimiga ta'sir ko'rsatadi. Aholi o'sishining o'sishi bilan savdo miqdori va turlari o'rtasidagi munosabatlar, masalan, turg'unlik va takomillashtirish, ko'rsatkichlarning o'zgarishi, va boshqa faktorlar ko'rsatiladi.

Aholi O'sishi va Moliyaviy Sifatlar aholi o'sishi va moliyaviy sifatlar orasidagi bog'lanishlar, masalan, savdo qilish, investitsiyalar, pul birlashmalari, va moliyaviy iste'mol tahlil qilinadi. Aholi o'sishi va moliyaviy rivojlanish o'rtasidagi munosabatlar ko'rsatiladi.

Ijtimoiy va Siyosiy Oqibatlar: Aholi o'sishining ijtimoiy va siyosiy oqibatlari haqida ham tahlil qiladi. Bu qismda aholi o'sishi va uning ijtimoiy oqibatlari, masalan, ta'lim, sog'liqni saqlash, ijtimoiy ta'sir, va siyosiy tizimlar ustuvor ko'rsatmalar bilan ko'rsatiladi.

2046-yilga kelib, mamlakatda mehnatga layoqatli aholi soni 27 million kishiga yetishi kutilishi va bu insonlar ishsiz qolib ketishi ko'payadi degani. Lekin hozirgi

vaqtning o'zida yana bir katta muammo bor: o'zbekistonlik yoshlar o'rtasidagi ishsizlik darajasi 15,2 (%)ni tashkil qiladi. Bu o'rtacha ko'rsatkichlardan 1,5 barobar ko'p. Ko'p doiradagi yoshlar ish izlash maqsadida chet el yurtlariga ketishmoqda.

LEX.UZ saytda keltirib o'tiladi. "Aholining ish bilan ta'minlanganlik darajasi va tarkibi xalqaro standartlarga muvofiq to'liq va xolis baholanishini ta'minlash, mintaqalarda aholini ish bilan oqilona ta'minlash va yangi ish o'rinlarini barpo etish muammosini samarali hal etish yuzasidan chora-tadbirlarni ishlab chiqish uchun ishga joylashtirishga muhtoj shaxslarni aniqlash, aholining ish bilan ta'minlanganligini hisobga olish tizimini yanada takomillashtirish maqsadida Vazirlar Mahkamasi qaror qiladi"

Bu ma'lumotlarga tayangan holda hozirgi yoshlar va ishsiz aholi hozirda yangi korxonalarda ish o'rinlari bilan ta'minlanishi aytiladi.

Lekin aholi bo'sh ish o'rinlari mavjud. Nima uchun aholi chet el mamlakatlariga chiqib ketmoqda? O'zbekistonda bo'sh ish o'rinlari mavjud lekin ish haqi kam bo'lishi yoki ish haqi o'rtacha mutaxassisligi bo'lmasligi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. "Population Growth and Economic Development: Issues and Evidence" David Bloom va David Cann .
2. "O'zbekiston Aholi O'sishi va Ishsizlik" - Shamsiddin Sharipov
3. Kun.uz <https://m.kun.uz/news/2021/09/11/aholi-sonining-osib-borishi-va-ishsizlik-financial-times-ozbekistondagi-demografik-muammolar-haqida?q=%2Fuz%2Fnews%2F2021%2F09%2F11%2Faholi-sonining-osib-borishi-va-ishsizlik-financial-times-ozbekistondagi-demografik-muammolar-haqida>
4. Alekseevna, C. T., & Daminovna, R. M. (2024). BUXGALTERIYA HISOBI SHAKLLANISHI VA HOZIRGI DAVRDAGI HOLATI. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 2(4), 387-391.
5. Чернова, Т. А., & Норбоева, Д. Д. (2020). Восточные реалии в повести Михаила гара «Золотая пыль махалли». Архивариус, (3 (48)), 90-92.
6. Чернова, Т. А. (2020). Диалог культур как основа толерантности в современном обществе. In Colloquium-journal (No. 33 (85), pp. 71-73). Голопристанський міськрайонний центр зайнятості.
7. Чернова, Т. А., & Хамраева, Д. А. (2021). РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ УСТНОЙ И ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ НА ЗАНЯТИЯХ РУССКОГО ЯЗЫКА В УЗБЕКСКИХ ГРУППАХ. ББК 81.025. 7Я 43 А 520, 48.
8. Чернова, Т. А., & Норбоева, Д. Д. (2019). «ЧЕЛОВЕЧНОСТЬ» В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ РУССКОЯЗЫЧНЫХ ПИСАТЕЛЕЙ УЗБЕКИСТАНА. In Экология языка и речи (pp. 245-250).

9. Chernova, T. (2020). THE IMAGE OF ISKANDER IN MODERN RUSSIAN-LANGUAGE LITERATURE. *Интернаука*, (24-2), 56-57.
10. Ашурова, О. Ю., & Шодиев, Ж. (2024). ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ИНВЕСТИЦИОННОГО КЛИМАТА В УЗБЕКИСТАНЕ. *The Role of Exact Sciences in the Era of Modern Development*, 2(4), 67-73.
11. Ашурова, О. Ю., & Шодиев, Ж. (2024). РИСКИ И ВЫЗОВЫ ИНВЕСТИРОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ. *Barqaror Taraqqiyot va Rivojlanish Tamoyillari*, 2(4), 66-70.
12. Hamzaevna, S. J., Hamzaevich, S. J., Roziqovna, R. M., & Shodievich, S. H. (2024). OLIY O 'QUV YURLARINING ILK KURSLARIGA QABUL QILINGAN TALABALAR RUHIY HOLATIGA BIOLOGIK RITM O 'ZGARISHINING SALBIY TA'SIRLARI. *INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY*, 2(4), 201-203.
13. Каражанова, Г. Т., & Шодиев, Ж. Х. (2024). АНАЛИЗ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УЗБЕКИСТАНЕ. *INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY*, 2(4), 190-194.
14. Каражанова, Г. Т., & Шодиев, Ж. Х. (2024). ТЕХНОЛОГИИ ВЕНЧУРНОГО ИНВЕСТИРОВАНИЯ-СТРАТЕГИИ УСПЕХА В СОВРЕМЕННОМ БИЗНЕСЕ. *INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY*, 2(4), 195-200.
15. Насиров, Д. Ф., & Шодиев, Ж. Х. (2024). ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ РЫНКА ИНВЕСТИЦИОННЫХ УСЛУГ В УЗБЕКИСТАНЕ. *Нововведения Современного Научного Развития в Эпоху Глобализации: Проблемы и Решения*, 2(4), 43-45.
16. Насиров, Д. Ф., & Шодиев, Ж. Х. (2024). ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ИНВЕСТИЦИОННЫЙ РЫНОК УЗБЕКИСТАНА. *The Role of Exact Sciences in the Era of Modern Development*, 2(4), 38-40.
17. Насиров, Д. Ф., & Шодиев, Ж. Х. (2024). РЫНОК ИНВЕСТИЦИОННЫХ УСЛУГ В УЗБЕКИСТАНЕ. *INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY*, 2(4), 79-82.